

Toen en nu

De sociaal onderscheidende functie van het bad

Het baden behoorde lang tot het verwaarloosde veld van de hygiëne. Een was- of badgelegenheid in de woning werd in 1900 nog beschouwd als een overbodige luxe en was voorbehouden aan een beschaafde elite. In de meeste arbeiderswoningen ontbrak zo'n voorziening.

De Nederlandsche Vereeniging voor Volks- en Schoolbaden streed voor de verbetering van de reinheid van het Nederlandse volk. Zindelijkheid was 'een van de afdoenste middelen ter bestrijding van besmettelijke ziekten, waarvan vele zich door de huid toegang tot het lichaam verschaffen'. In 1910 trad de Vereeniging naar buiten met de resultaten van een enquête naar de toestand van het badwezen. De enquêteresultaten logen er niet om, en er was op het gebied van de hygiëne nog veel te winnen.

Volwassenen konden in de meeste badhuizen onbepert douchen, maar langer dan vier minuten hielden zij het volgens de badhuisexploitanten niet vol. De blootstelling aan de waterstralen veroorzaakte bij de meesten een onbehagelijk gevoel. Een directe aansluiting van de douches op de stedelijke waterleiding werd afgeraden, omdat de druk in de leidingen dan te groot was en het water 'met eene zoo groote snelheid uit de douche treedt, dat de badende onaangenaam wordt aangedaan'. Het gebruik van een tussenreservoir was dan ook aanbevolen.

Stortbaden waren het goedkoopst en gaven toch een goede reiniging. In een kuipbad was 'de inwerking van het water op het huidweefsel sterker'. Een nadeel van het kuipbad was dat de sterk vervuilde arbeider al snel in zijn eigen vuile water lag en het baden zijn doel voorbijschoot.

In Utrecht hadden de badgasten een sterke voorkeur voor het goedkope stortbad; Amsterdammers wasten zich het liefst in een kuipbad. Dat Amsterdammers vaker baadden in kuipbaden toonde aan dat ze schoon genoeg waren voor zo'n bad en er ook voor wilden betalen. Ze hadden 'een lichaam dat niet aan eene zoodanige verontreiniging bloot staat, dat een stortbad voor hen de eenige mogelijke badwijze is, en die tevens bereid zijn den hooger prijs voor een kuipbad te betalen'. Het kuipbad was dan ook vooral bestemd voor de lagere ambtenaren, kleine burgerij, handelsbedienden en kantoorpersoneel, kortom 'dien middenstand welke in het algemeen het minste genot heeft van de verschillende maatregelen die tot sociale opheffing van de minder vermogenden genomen worden'.

Uit het nemen van een kuipbad óf een stortbad bleek de sociaal onderscheidende functie van het bad. De klasse-

indeling accentueerde dat nog eens. Een eerste-klassebad was duurder dan een tweede-klassebad, en daarvoor kreeg de badgast slechts een klein beetje meer luxe: een iets ruimer badkamertje, een wat uitgebreidere meubilering, een wat fraaiere badkuip, en soms wat meer water of een bad op een rustiger uur.

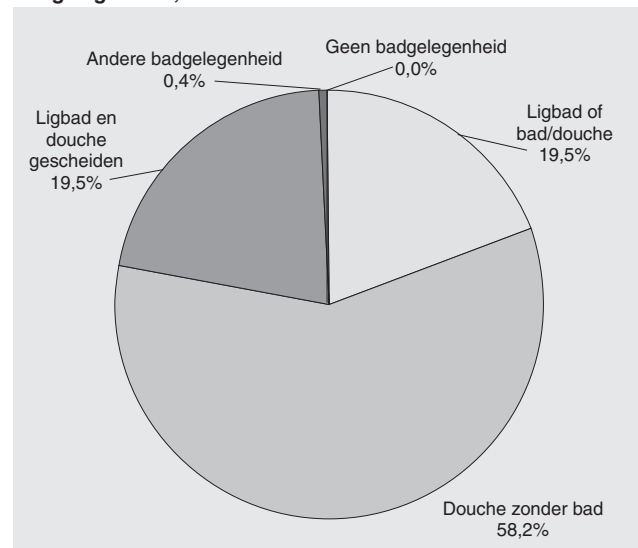
De ideeën over woonkwaliteit, woonbeschaving en woninguitrusting veranderden snel. In de nieuwe bouwverordening van Amsterdam van 1920 stonden eisen over spoelreservoirs en toiletpotten. In 1932 was een bad- of douchegelegenheid voorgeschreven in elke nieuw te bouwen woning als in de buurt een publieke badinrichting ontbrak. In 1951 was een ruimte voor douche en kleedruimte in de sociale woningbouw verplicht.

Inmiddels ontbreken badvoorzieningen in vrijwel geen enkele woning: in zes op de tien woningen is een douche zonder bad, in vier op de tien woningen een douche en/of ligbad.

Literatuur

Fischer, J.C.H., 1910, Bijdrage tot de kennis van de Nederlandsche volksbaden. Samengesteld op uitnodiging van de De Nederlandsche Vereeniging voor Volks- en Schoolbaden. Zaandijk.

Badgelegenheid, 2002

Bron: VROM